

Volksschulen«. — Preis 40 h. — Wien. Kaiserlich-königlicher Schulbücher-verlag. — Str. 27.

Ta knjižica je šele pravi ključ za nemški pouk po »vadžnici«, ker — poleg potrebnih pojasnil o uredbi »vadžnice« in poleg navodil za nje rabo — podaje tudi (na str. 8.—13.) kratko, pa jedrnato in točno karakteristiko analitične ali direktne metode, katero so kot edino pravo za pouk tujih jezikov priporočali vsi imenitni vzgojeslovci, od Ratkeja in Komenskega počenši, o katere upravičenosti in vrlinah pa se je treba naprednim in razsodnim učiteljem še vedno prepirati z zakrknjenimi gramatisti starega kopita; no, odslej ta neprilika preneha, in možno bo take nazadnjake kar na kratko zavriniti ter jih napotiti do Schreinerjevega-Bezjakovega »navodila«. Celo umestno bi bilo tudi, da bi šolske oblasti po slovenskih deželah še posebno opozorile učitelje, katerim je poverjen nemški pouk, na to »navodilo« ter od njih strogo zahtevale, naj ga temeljito prouče ter se ga vestno drže.

Tudi srednješolskim učiteljem, katerim je poverjen nemški pouk v nižjih slovenskih razredih, kateri se pa doslej niso mogli spoprijazniti z »novo« metodo, prav nujno priporočamo »navodilo«; uverjeni smo, da se po njega proučenju tudi oni izpreobrnejo iz gramatistov v analiste, za kar sta se zaman trudila prof. Štritof in pisavec teh vrstic. Tudi prizadeta srednješolska voditeljstva in nadzorništva nujno opozarjamo na »navodilo«, katero jih gotovo napoti, da analitično metodo, ki je bila doslej le bolj tolerovana, kot edino pravo potrdijo ter jo zakonito vvedo. —

Kot posebno zaslugu pa štejem Schreinerju in Bezjaku njiju vprav inženiozni izumek; ki bo v zvezi z analitično metodo še posebno olajševal začetek nemškega pouka, ki je sicer tako težak; po njiju »vadžnici« se namreč služi učitelj iz početka pri nemškem pouku z latinico, ne pa, kakor je bilo doslej navadno, z nemškimi črkami. To postopanje je tako naravno, da se vriva človeku kar samo ob sebi, in njega prevelika korist je jasna ko beli dan, a vendar ga doslej ni nihče iznašel; res, pravo Kolumbovo jajce! Schreiner in Bezjak sta v istini lahko ponosna na ta izumek, ki ga še povrh tudi prav vrlo utemeljujeta na 5. in 6. strani »navodila«. —

Odkrito priznamo, da nas ni kmalu razveselila kaka slovenska knjiga tako, kakor sicer drobni knjižici: »vadžnica« in »navodilo«; z njima se je vsekakor zvršil lep napredek v našem šolskem knjištvu.

Zgodovina srednjega veka. Po Fr. Mayerjevi knjigi za nižje razrede srednjih šol priredil Anton Kaspret. Cena trdo vezani knjigi 2 kroni, mehko vezani 1 krono in 60 vinarjev. Natisnila in založila sta knjigo, ki ima 96 strani, Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg v Ljubljani.

Že po izdaji prvega zvezka nam je g. prevodivec v ustnem razgovoru zatrjeval, da je pri prelaganju, ker se mu ni bilo treba brigati za prireditev vsebine, vso pozornost obračal na jezikovno stran. Da je to res, nam ravno izišli drugi zvezek še bolj potrjuje. Z zadoščenjem smo opazili, da se je prof. K. popolnoma oklenil — tudi glede besedosledja — tiste pisave, ki jo tudi naš list sledi. To treba vsekakor pohvaliti; kajti kakor je brez ugovora resnično načelo, da bodi vsakršni pouk obenem tudi jezikovni pouk, t. j. da ustrezaj vsem jezikovnim pravilom, takisto je neizprosna zahteva, da bodi vsaka učna knjiga, pa razpravljaj o kateremkoli predmetu, glede jezika ugledna. Za vselej so prešli

tisti časi, ko so si učitelji pri pouku takisto kakor spisovatelji šolskih knjig lastili pravico, da smejo, imajoč pred očmi zgolj stvarino in predmet, suverensko mrcvariti učni jezik ter se svobodno rogati njega pravilom . . .

Na to stran smemo torej zadovoljni biti, tembolj, ker je po dosedanji prelagateljevi skrbljivosti pričakovati, da se pri prihodnjih ponatiskih odstranijo vse hibe, ki so se morda to pot še vtihotapile, ter da se prevod tretjega zvezka Mayerjeve knjige še bolj posreči.

Tudi to treba pohvaliti, da je g. pisatelj v prevedeno gradivo večkrat vpletel kako beležko iz domače zgodovine.

Odveč bi bilo, ko bi hoteli na tem mestu pohvalno omeniti ta ali oni odstavek v knjigi, ki se je vrlo posrečil, na drugi strani pa pograjati to, kar se nam zdi nedostatno. Vendar nočemo zamolčati nekaterih nedoslednosti glede pisave lastnih imen. Prof. K. piše *Toscana* (str. 64., v. 17.) in *toskanski* (str. 33., v. 26. in str. 34., v. 22.), *Cordova* (str. 18., v. 5.) in *kordovski* (str. 36., v. 17.), *Valter* (str. 42., v. 16.) in *Walter* (str. 29., v. 7.), *Norimberk* (str. 58., v. 15.) in *Nürnberg* (str. 82., str. 13.), *Piza* (str. 40.) in *Pisa* (str. 80., v. 29.), *Theodolinda* (str. 8., v. 2.) in *Teodorih* (str. 2.) itd. — Napačne so oblike *Emeran* (str. 11., v. 30.), *Črngrob* (str. 70., v. 34.), *Inocent* (str. 51., v. 1. in drugod), *Avingnon* (str. 65., v. 8.), prave pa: *Emeram*, *Crngrob* in *Avignon*. — Bolje je pisati *Bregenz* nego *Bregnica* (str. 11., v. 26.), *St. Gallen*, ne pa *Št. Gol* (str. 13., v. 14.), *Freising* in *freisinški*, ne pa *brizinski* (str. 29., v. 11.) itd. Všeč nam pa je, da piše prof. K. *Speier*, *Mainz*, namesto *Spira* in *Moguncija*. —

Glede vsebine je opomniti, da so razsodni slavisti — Jagić — dodobra ovrgli Konstantina Porfirogeneta pripovedko, da so se Hrvati in Srbi šele za bizantinskega cesarja Heraklija (610—641) naselili med Dravo in Jadranskim morjem. — Prof. K. piše (str. 20., v. 5.), da je leta 788. premagal Karolov sin Pipin tudi Slovence na prošnjo oglejskega patrijarha Pavlina; ta trditev ni nikakor zgodovinski utrjena. — Namesto vojvoda Erih Furlanski (str. 20., v. 14.) bi trebalo reči: furlanski vojvoda Erih. — Že leta 973. (ne pa 989!) je podelil Oton II. (ne pa III.) Škofjo Loko in njeno okolico freisinškemu škofom (k strani 29., v. 10.). — Za izraz »Markgraf« je rabil pisatelj enkrat krajinski župan (str. 21.), drugikrat pa krajinski grof; za »Markgrafschaft« je zapisal enkrat krajinska župa, drugikrat pa krajinska grofija (str. 29.); navadno smo doslej rekli: mejni grof in mejna grofija, n. pr. mejna grofija Goriška, ne pa krajinska župa Goriška. — K str. 52., v. 13.: Koroška vojvodina (ne pa štajerska!) je obsezala v desetem stoletju dve marki. — Na str. 55., v. 11. naj se izbriše beseda *nemški*. — Vaclav Svetnik, Henrik Svetnik, Leopold Svetnik, Ludovik Svetnik, dvomimo, da se udomači namesto »Sveti«; saj tudi pravimo *Debeli*, *Veliki*, *Modri*, *Smeli* i. t. d. — Prof. K. piše *cistercijanci* (str. 55., v. 30.), toda: *cistercitski* (str. 36., v. 2. in str. 39., v. 21.) nam. *cistercijanski*. —

Na podoben način omenimo o priliki — dasi malce »post festum«, toda upamo, da dobri stvari v korist in za porabo pri bodoči drugi izdaji — nekatere nedostatke, stvarne in oblikovne, ki so se nam pokazali pri rabi »Zgodovine starega veka«. —

Nepopolna pa bi bila naša ocena, ako se ne bi z besedico dotaknili vnanje oblike, ki pri šolskih knjigah gotovo ni zadnja stvar; kajti ravno ona je

mного vzrok, da se kaka učna tyarina mladini prikupi ali odkupi. Naša mladina glede vnanje oblike skromnih svojih učil doslej gotovo ni bila razvajena. No, Kaspretovi prevodi niso nič manj lični nego Mayerjevi izvirniki, in kakor prvi zvezek, krasi tudi »Zgodovino srednjega veka« mnogo (26) čednih podob.

K. + B.

Mittheilungen des Musealvereines für Krain imajo v zadnjem nam došlem sešitku (IX. Jahrg., VI. Heft) zanimivo vsebino. Na prvem mestu je napisal prof. Ferd. Seidl obširno poročilo (str. 181.—194.) o dr. Fr. E. Suessa znameniti knjigi: »Das Erdbeben von Laibach am 14. April 1895«. Prof. Seidl lahko z zadovoljstvom konstatuje, da se uspehi Suessove obširne monografije bistveno ujemajo z nazeri njegovega sestavka »o potresih na Kranjskem in Primorskem«, priobčenega v »Zvonu« l. 1895. — in sicer takisto glede fizikalnega bistva potresnega gibanja, kakor tudi glede tektonskega velikonočnega potresa ljubljanskega. — »Literaturbericht« pa prinaša (str. 195.—208.) izborna strokovno oceno prof. Pavlina o štirih »originalnih razpravah«, v katerih je najnovejši častivec »scientiae amabilis«, g. A. P. Winter v Ljubljani, opisal zanimivo rastlinstvo nekaterih kranjskih krajev ter jih priobčil v nemških botaniških časopisih. Naš rojak, prof. Pavlin, sam imajoč temeljito strokovno znanje, je v živahni polemiki s perečim sarkazmom osvetlil »originalnost« teh razprav ter dokazal, da niso nič drugega nego nerodni, bombastovsko našemljeni plagiati. No, prepričani smo, da se g. Winter vendar oglasi »v obrambo«! Kajti kdor je toliko drzen, da stopi s plagiatom na dan, si tudi upa poiskati in najti zanj — puhel zagovor. — Prav tako se je oglašil drugi »originalni« znanstvenik, gosp. prof. dr. Gratzy v Ljubljani, v istem zvezku »Mittheilungen«. V XI. številki lanskega »Zvona« smo jasno dokazali, da je ta gospod »pietetno« priobčil pod — svojim imenom Krausov seznamek kranjskih duplin in literaturo o njih. Kljub temu si Gratzy v nekakem odgovoru v tem sešitku pod zaglavjem »Mittheilung der Schriftleitung« še vedno prisvaja »Autorschaft« »besonders in Rücksicht auf die richtige Bezeichnung der Orts- und Grottennamen des Registers gegenüber der vollsten Verwirrung bei Kraus«. Vsakdo razen Gratzyja pač vidi veljavo in jedro spisa v obsežnem izkazu raztresene literature o kraških duplinah, in tega je zmogel edino mnogoletni in znameniti preiskovavec naših duplin, Kraus. Ako naš psevdodavtor meni, da ima prav, naj iztrebi iz Krausove knjige »Höhlenkunde« pravopisne pomote in naj jo izda pod svojim imenom ter čaka — odziva! Nedavno izišla zgoraj omenjena Suessova monografija o ljubljanskem velikonočnem potresu ima nebroj popačenih krajevnih in osebnih imen. Ako bi bil Suess svoj rokopis dal popraviti vestnemu Gratzyju, tedaj bi imeli sedaj priliko slaviti znamenito delo: »Gratzy: Das Erdbeben von Laibach« . . .!

Sicer pa smo nalašč Krausovo lepo knjigo »Höhlenkunde« vzeli v roke ter se uverili, da Krausova »vollste Verwirrung« obstoji v tem, da piše — prav kakor Deschmann — krajevna imena po navadni izreki namesto po književnem jeziku; upravičena je naša slutnja, da Krausova »zmešanost« tudi v sestavku »Die Höhlen und Grotten in Krain« ni bila večja.

Z zadovoljstvom pa konstatujemo, da prof. Gratzy nič ne oporeka o ponatiskih iz prejšnjih letnikov »Laibacherischen«, nego le zahteva, da radi vprašanja, kdo-li je avtor sestavka »Die Höhlen und Grotten in Krain« — Kraus ali Gratzy — naj se sramujemo mi! G. Winter pa sedaj pojdi in isto vrzi v lice prof. Pavlinu!